

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ

ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА»**

циклу загальної обов'язкової підготовки
за освітньо-професійною програмою «Право»
підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
у галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Рекомендовано кафедрою управління у
сфері цивільного захисту
на 2024-2025 навчальний рік.
Протокол від 26 серпня 2024 року № 1.

Силабус розроблений відповідно до робочої програми навчальної
дисципліни «Основи римського приватного права».

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Основи римського приватного права» дозволяють майбутньому фахівцю формувати та систематизувати знання щодо римського приватного права як частини загального права Стародавнього світу, з'ясувати роль римського приватного права у виникненні й розвитку правових систем у країнах Європи. Дисципліна дає розуміння історії становлення та закономірностей розвитку римського права, критерії поділу римського права на приватне та публічне, пояснює юридичну термінологію, яка розроблена римськими юристами, висвітлює основні положення сімейного, речового, зобов'язального, спадкового та процесуального права класичного періоду розвитку Стародавнього Риму.

Здобувач володітиме юридичною термінологією, розробленою римськими юристами, творчо використовуватиме юридичні конструкції, які запозичені з римського приватного права, оцінюватиме сучасне цивільне право, сімейне право та практику застосування його положень із точки зору цінностей римської юриспруденції, застосовуватиме набуті знання й уміння у вирішенні професійних завдань

Дисципліна має тісний зв'язок з фундаментальними та фаховими дисциплінами, що вивчаються здобувачами. Основна увага при вивченні дисципліни приділяється вмінню застосовувати теоретичні знання для практичного розв'язання завдань; знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність застосовувати знання засад, принципів і доктрин національного права; знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права; здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності; здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Котляр Діана Олегівна
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8. Номер телефону – 0935449107
E-mail	kotliar_diana@chipb.org.in
Наукові інтереси	Право
Професійні здібності	Організаційні та комунікативні якості; навички навчання та викладання; навички організації освітнього процесу та наукової діяльності.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1. Котляр Д. О. Реформування антикорупційної політики України в контексті розбудови правової держави / Котляр Д. О. // Проблеми формування правової держави в Україні: матеріали круглого столу. – Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2022. – 108 с., - С. 51.

2. Котляр Д. О. Трудові відносини в умовах воєнного стану / Котляр Д. О. // Збірник матеріалів II Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конференції з нагоди відзначення Міжнародного дня прав людини (м. Київ, 8 грудня 2022 року). Київ: ДНДІ МВС України. 2022. 277 с., - С. 84.
3. Котляр Д. О. Information security of the state: challenges and threats / Котляр Д. О. // Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика» «Information security of the state: challenges and threats» - Харків: НУЦЗ України, 2023. – С. 71.
4. Котляр Д. О. Державна політика і управління в галузі попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій / Котляр Д. О. // Організаційно-управлінське та економіко-правове забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ): Матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 16 берез. 2023 р. – Черкаси: видавець Вовчок О. Ю., 2023. – 370 с. - С. 156.
5. Котляр Д. О. Соціально-економічні аспекти європейської інтеграції в умовах війни / Котляр Д. О. // Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю. 20 квітня 2023 року, м. Черкаси. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2023. 430 с. - С. 311.
6. Котляр Д. О. Основні результати виконання угоди про асоціацію між Україною та ЄС, досягнення та виклики на шляху до євроінтеграції / Котляр Д. О. // Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці. Випуск 23. Черкаси: Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля, НУЦЗ України 2023. – 300 с. – С. 223.
7. Котляр Д. О. Місце поліцейських органів в системі публічної влади / Котляр Д. О. // Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 85-річчю від дня народження доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда

	<p>Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 31 березня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 599 с. – 261 С.</p> <p>8. Котляр Д. О. Юридичний зміст і соціальна функція охорони праці / Котляр Д. О. // Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал» № 3, 2023, С. 243.</p> <p>9. Котляр Д. О. Інформаційна безпека держави: захист інформації в умовах воєнного стану / Котляр Д. О. // Організаційно-правове забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 7 липня 2023 року). Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2023. 340 с., С.167.</p> <p>10. Котляр Д. О., Кузнецова Л. В. Деонтологічні аспекти проблематики домашнього насильства / Котляр Д. О., Кузнецова Л. В. // Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 10. С. 657-659.</p> <p>11. Котляр Д. О. Злочин екоциду в міжнародному та національному кримінальному праві / Котляр Д. О. // Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці. Випуск 24. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля, 2024. 224с. С. 93.</p> <p>12. Котляр Д. О., Кузнецова Л. В. «Зарубіжний досвід формування суду присяжних (на прикладі США, Англії, Франції та Німеччини)» / Котляр Д. О., Кузнецова Л. В. // Юридичний науковий електронний журнал. 2024. (у друці).</p>
--	---

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті інституту (<https://chipb.dsns.gov.ua/ua/Osvitnya-diyalnist.html>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 15:00 до 16:00 в аудиторії № 129. В разі потреби здобувача отримати додаткову консультацію – час узгоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни:

- ознайомлення з історією становлення і розвитку римського приватного права, його системою та джерелами;
- засвоєння основних теоретичних положень римського приватного права як

підґрунтя подальшого розвитку цивілістичної думки;

- вивчення основних інститутів римського приватного права;
- вироблення у студентів поваги до правових пам'яток минулого та набуття навичок їх використання для розвитку правового мислення;
- формування навичок творчого мислення та здатності до професійного саморозвитку.

Навчальна дисципліна «Основи римського приватного права» є загальною обов'язковою дисципліною. Її понятійне поле межує з такими дисциплінами, як: «Історія вчень про державу і право», «Філософія», «Юридична деонтологія», «Державне право зарубіжних країн» та ін. Вивчення «Основ римського приватного права» вимагає знань навчальних дисциплін з циклів загальної та професійної підготовки.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	професійна обов'язкова	професійна обов'язкова
Рік підготовки	1-й	1-й
Семестр	1-й	1-й
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	3	3
- кількість модулів	1	1
- загальна кількість годин	90 год.	90 год.
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	16 год.	4 год.
- практичні заняття (годин)	-	-
- семінарські заняття (годин)	18 год.	2 год.
- лабораторні заняття (годин)	-	-
- курсовий проект (робота) (годин)	-	-
- інші види занять (годин)	-	-
- самостійна робота (годин)	50 год.	84 год.
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	6 год.	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	Екзамен	Екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Основи римського приватного права» вимагає знань навчальних дисциплін з циклу професійної підготовки: «Історія вчень про державу і право», «Філософія», «Юридична деонтологія», «Державне право зарубіжних країн» та ін.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Право» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Володіти базовими навичками риторики.	ПРН 11
Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло	ПРН 12
Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту	ПРН13
Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.	ПРН 18
Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права	ПРН 19
Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів	ПРН 20
Дисциплінарні результати навчання	<i>аббревіатура</i>

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК/СК
Здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу і синтезу.	ЗК01
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	ЗК02
Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	ЗК03
Зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки, технологій	ЗК13
Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів	СК02
Очікувані компетентності з дисципліни	<i>аббревіатура</i>

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. Загальна та особлива частини римського приватного права.

Тема 1. Поняття та предмет римського приватного права.

Римське приватне право як частина загального права Стародавнього світу. Роль римського приватного права у виникненні й розвитку правових систем у країнах Європи.

Тема 2. Джерела римського права.

Періодизація розвитку Римської держави і права. Поняття та види джерел римського приватного права. Кодифікація Юстиніана.

Тема 3. Особи у римському приватному праві.

Поняття особи. Правоздатність та дієздатність осіб. Правове положення римських громадян, латинів, перегринів, вільновідпущеників, колонів, рабів. Юридична особа в римському приватному праві.

Тема 4. Сімейний статус фізичної особи.

Римська сім'я. Агнатське та когнатське споріднення. Шлюб. Правовідносин подружжя, батьків і дітей.

Тема 5. Захист цивільних прав. Позови.

Захист прав та позовів у римському приватному праві. Види римського цивільного процесу. Види позовів. Позовна давність.

Тема 6. Загальні положення про речове право.

Поняття та класифікація речей у римському праві. Поняття і види речових прав.

Тема 7. Загальне вчення про зобов'язання.

Поняття та загальна характеристика зобов'язання. Сторони у зобов'язанні. Види зобов'язань. Підстави виникнення зобов'язання. Зміст зобов'язання. Виконання зобов'язання. Забезпечення виконання зобов'язання. Наслідки невиконання зобов'язання. Припинення зобов'язання.

Тема 8. Загальні положення про спадкове право.

Поняття та історія спадкування. Види порядків спадкування. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом. Прийняття спадщини. Легати та фідейкоміси. Захист спадкових прав.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма здобуття освіти					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота
1-й семестр						
Модуль 1. Загальна та особлива частини римського приватного права						

Тема 1. Поняття та предмет римського приватного права	15	2	2	-	6	-
Тема 2. Джерела римського права	13	2	2	-	6	-
Тема 3. Особи у римському приватному праві.	11	2	2	-	6	-
Тема 4. Сімейний статус фізичної особи.	14	2	2	-	6	-
Тема 5. Захист цивільних прав. Позови.	12	2	2	-	6	-
Тема 6. Загальні положення про речове право.	12	2	2	-	6	-
Тема 7. Загальне вчення про зобов'язання.	12	2	2	-	6	-
Тема 8. Загальні положення про спадкове право.	11	2	2	-	8	5
Разом за модулем 1	90	16	16	-	50	5

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма здобуття освіти					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	само-стійна робота	модульна контроль-на робота
1-й семестр						
Модуль 1. Загальна та особлива частини римського приватного права						
Тема 1. Поняття та предмет римського приватного права	15	1	2	-	10	-
Тема 2. Джерела римського права	13	1	-	-	10	-
Тема 3. Особи у римському приватному праві.	11	1	2	-	10	-
Тема 4. Сімейний статус фізичної особи.	14	1	-	-	10	-
Тема 5. Захист цивільних прав. Позови.	12	-	-	-	10	-
Тема 6. Загальні положення про речове право.	12	-	-	-	10	-
Тема 7. Загальне вчення про зобов'язання.	12	-	-	-	10	-

Тема 8. Загальні положення про спадкове право.	11	-	-	-	14	2
Разом за модулем 1	90	4	2	-	84	2

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Семінарське заняття 1.1. Поняття та предмет римського приватного права.	2
2.	Семінарське заняття 2.1. Джерела римського права.	2
3.	Семінарське заняття 3.1. Особи у римському приватному праві.	2
4.	Семінарське заняття 4.1. Сімейний статус фізичної особи.	2
5.	Семінарське заняття 5.1. Захист цивільних прав. Позови.	2
6.	Семінарське заняття 6.1. Загальні положення про речове право.	2
7.	Семінарське заняття 7.1. Загальне вчення про зобов'язання.	2
8.	Семінарське заняття 8.1. Загальні положення про спадкове право.	2
9.	Модульна контрольна робота.	4
10	Екзамен	5
Всього:		25

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

- Значення римської юриспруденції для формування і розвитку права.
- Вплив римського права на становлення цивільного законодавства сучасних правових систем.
- Кодифікація Юстиніана: історичне значення.
- Історичні етапи розвитку судочинства у Стародавньому Римі.
- Приватні корпорації у Стародавньому Римі.
- Структура римського права та його основні системи.
- Види джерел римського приватного права.
- Кодифікація римського права.
- Види позовів у Стародавньому Римі.
- Юридична особа в римському приватному праві.
- Поняття речового і зобов'язального права.
- Формування поняття про право власності у Стародавньому Римі.
- Заставне право в Стародавньому Римі.
- Квзіконтракти в Стародавньому Римі.
- Основні етапи розвитку римського спадкового права.
- Поняття та класифікація речей у римському праві.
- Способи набуття права власності.

- Підстави виникнення зобов'язання.
- Поняття та види договорів у Стародавньому Римі.
- Поняття і види порядків спадкування у Стародавньому Римі.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, стандартизовані тести, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, презентація власних досліджень, тези конференцій.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою – ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться у формі індивідуального опитування, проведення термінологічних диктантів, виконання письмових завдань, вирішення практичних ситуацій, виконання тестових завдань, модульної контрольної роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Модуль 1

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального	Сумарна максимальна кількість балів

		заняття	за видами навчальних занять	
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	8	-	-
	семінарські заняття	8	5	40
	модульна робота	1	20	20
Разом за модуль 1				40
Разом за поточний контроль				
II. Індивідуальні завдання (науково-дослідне):				10
III. Підсумковий контроль (іспит)				30
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

Примітки: *В таблиці зазначено 5 балів – це максимальний бал за семінарське заняття.

Поточний контроль

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на занятті та набуття навичок під час виконання відповідних завдань.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

4-5 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни, граматично і стилістично без помилок оформлено роботу;

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у роботі допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

2 бали – завдання виконане частково, у роботі допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

1 бал – завдання виконане частково, у роботі допущені значні граматичні чи стилістичні помилки;

0 балів – завдання не виконане.

Доповнення виступу:

1 бал – отримують здобувачі вищої освіти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

Запитання до доповідачів:

1 бал – отримують здобувачі вищої освіти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, використання основної та додаткової літератури.

Бали, отримані здобувачами вищої освіти за результатами поточного контролю з дисципліни викладач оголошує в кінці кожного семінарського заняття та виставляє в Журнал обліку роботи академічної групи.

Сумарна кількість отриманих балів з кожного виду навчальної діяльності здобувача вищої освіти за різними формами поточного контролю виставляється викладачем у Журнал обліку роботи академічної групи.

Сума балів, яку накопичив здобувач вищої освіти в результаті поточного навчання, є складовою загальної підсумкової оцінки з дисципліни відповідно до виду підсумкового контролю.

Модульний контроль

Критерії оцінювання знань здобувачів під час виконання модульних контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів):

20 балів – надана послідовна та повна відповідь на поставлені три питання і правильно дані відповіді на тестові питання;

16-19 балів – у відповіді зроблена незначна помилка, при повних знаннях програмного матеріалу, повна відповідь на перші два питання та неповна відповідь на третє питання або є неправильні відповіді на тестові питання;

11-15 балів – у відповіді на питання зроблені деякі незначні помилки, при повних знаннях програмного матеріалу, повна відповідь на перші два питання, помилки в відповідях на тестові питання;

6-10 балів – у відповіді зроблено деякі помилки, при не повних знаннях програмного матеріалу, повна відповідь на перше питання та неповна відповідь на друге і третє питання, помилки в відповідях на тестові питання;

1-5 балів – недостатня повнота викладення матеріалу, наявність неточностей при викладенні теоретичних питань. Порушення логічної послідовності викладення матеріалу. Не повні відповіді на всі питання. Помилки в відповідях на тестові питання;

0 балів – правильні відповіді на питання та тестові питання відсутні.

Сума балів, яку накопичив здобувач вищої освіти за результатами виконання модульної контрольної роботи, є складовою загальної підсумкової оцінки з дисципліни. Результати модульного контролю виставляються викладачем у Журнал обліку роботи академічної групи.

Індивідуальні завдання

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні індивідуальних завдань (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів)

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час підготовки індивідуального завдання, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньо-дисциплінарні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати індивідуальне завдання, результати якого оформити у відповідній формі (реферат, презентація, тези доповіді на конференцію, наукова публікація).

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі диференційованих заліків та іспиту.

Критерії оцінювання знань здобувачів на диференційованому заліку, іспиті (оцінюється від 0 до 30 балів):

26-30 балів – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичних питань;

20-25 балів – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст теоретичних питань, але при наданні відповіді на деякі питання є певні неточності;

10-19 балів – в цілому здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

5-9 балів – здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, недостатньо розкрив зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1-4 бали – здобувач вищої освіти лише частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, при цьому допущено суттєві помилки;

0 балів – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

1. Поняття і структура римського права.
2. Основні системи римського приватного права.
3. Поняття та предмет римського приватного права.
4. Принципи римського приватного права.
5. Етапи розвитку римського приватного права.
6. Поняття і типи рецепції римського права.
7. Форми і види рецепції римського права.
8. Роль римського приватного права у виникненні й розвитку правових систем у країнах Європи.
9. Етапи західноєвропейської рецепції римського права.
10. Поняття та загальна характеристика джерел римського приватного права.
11. Види джерел римського приватного права.
12. Звичаї в Стародавньому Римі.
13. Закони в Стародавньому Римі. Закони XII таблиць як збірник звичаєвого права.
14. Постанови народних зборів у республіканський період.
15. Сенатусконсульти (senatus consulta) періоду принципату.
16. Форми діяльності юристів у Стародавньому Римі.

17. Право цивільне і право преторське.
18. Римські магістрати і значення їх едиктів для вироблення нової системи права.
19. Імператорські конституції, їх види та кодифікація.
20. Кодифікація Юстиніана.
21. Поняття особи у римському праві.
22. Поняття та історичні особливості правоздатності особи в Стародавньому Римі.
23. Стан свободи (*status libertatis*), стан громадянства (*status civitatis*) і сімейний стан (*status familiae*) особи в Стародавньому Римі.
24. Виникнення, припинення та обмеження правоздатності особи в Стародавньому Римі.
25. Дієздатність особи в Стародавньому Римі.
26. Опіка та піклування в Стародавньому Римі.
27. Римське громадянство (виникнення, набуття, припинення).
28. Правове становище римських громадян.
29. Правове становище латинів.
30. Правове становище перегринів.
31. Правове становище вільновідпущеників.
32. Правове становище колонів.
33. Правове становище рабів.
34. Юридична особа в римському приватному праві.
35. Представництво в римському приватному праві.
36. Римська сім'я, її історичний розвиток.
37. Агнатське споріднення.
38. Когнатське споріднення.
39. Шлюб у Стародавньому Римі, його історичний розвиток.
40. Шлюб із чоловічою владою (*cum manu*).
41. Шлюб без чоловічої влади (*sine manu*).
42. Конкубінат.
43. Укладання і припинення шлюбу в Стародавньому Римі.
44. Правовідносини подружжя у Стародавньому Римі.
45. Придане (*dos*).
46. Правовідносини батьків і дітей у Стародавньому Римі. Еманципація.
47. Форми захисту прав у Стародавньому Римі: загальна характеристика.
48. Приватна саморозправа.
49. Поняття і види римського цивільного процесу.
50. Легісакційний процес.
51. Формулярний процес.
52. Екстраординарний процес.
53. Поняття і види позовів.
54. Речовий позов (*actio in rem*) та особистий позов (*actio in personam*).
55. Позовна давність.
56. Спеціальні засоби преторського захисту.
57. Поняття та класифікація речей у римському праві.
58. Поняття, загальна характеристика та види речових прав.
59. Інститут володіння: правова природа та формування у Стародавньому

Римі.

60. Виникнення і припинення володіння (посідання).
61. Співвідношення володіння та права власності.
62. Поняття права власності, його формування у Стародавньому Римі.
63. Захист права власності: загальна характеристика
64. Поняття зобов'язання. Відмінність речового та зобов'язального права.
65. Забезпечення виконання зобов'язання.
66. Наслідки невиконання зобов'язання.
67. Поняття і правова природа договорів.
68. Становлення поняття та загальна характеристика зобов'язань із деліктів.
69. Поняття спадкового права, основні етапи його розвитку в Стародавньому Римі.
70. Захист спадкових прав.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися, до заняття не допускаються).
2. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань та обов'язкове виконання самостійних завдань, наданих викладачем.
3. Користуватися мобільними пристроями під час заняття дозволяється тільки з дозволу викладача і тільки з навчальною метою.
4. Здобувач вищої освіти має право дізнаватися свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни або в журналі обліку навчальних занять взводу (групи).
5. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються роботи, що містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Агафонов С.А. Римське право : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. К. : КНЕУ, 2005. 144 с.
2. Орач Є.М. Римське приватне право. Академічний курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Є.М. Орач, Б.Й. Тищик. К. : Ін Юре, 2012. 390 с.
3. Підпригора О.А. Римське право : підручник / О.А. Підпригора, Є.О. Харитонов. 4- те вид. К. : Юрінком Інтер, 2014. 525 с.
4. Підпригора О.А. Римське приватне право. Академічний курс : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів. К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2001. 440 с.
5. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [І.О. Ізарова,

- Т.М. Вахонєва, Н.В. Павловська] ; за заг. ред. канд. юрид. наук І.О. Ізарової. Чернігів : [Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій та праці], 2010. 300 с.
6. Макарчук В.С. Римське приватне право : навч. посіб. / В.С. Макарчук. Вид. 2-ге, допов. К. : Атіка ; Х. : Право, 2015. 255 с.
7. Трофанчук Г.І. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вузів / Г.І. Трофанчук. К. : Атіка, 2006. 248 с.
8. Харитонов Є.О. Основи римського приватного права : посіб. для аудитор. і самост. вивч. курсу. Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2016. 395 с.

Допоміжна література

1. Агафонов С. Особливості припинення шлюбу розлученням за стародавнім римським цивільним правом. Юридичний журнал. 2005. № 10. С. 64-66.
2. Балко О. Становлення інституту шлюбу в римському праві та у країнах романогерманського типу правової системи. Віче. 2010. № 12. С.5-6.
3. Безклубий І. Інститут евікції в Стародавньому Римі та цивільному праві України. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2008. № 5. С.44-55.
4. Безрук Л. Розвиток інституту іпотеки в Стародавньому Римі. Економіка, Фінанси, Право. 2009. № 5. С.34-38.
5. Берестова І. Безпідставне збагачення: інститут набуття, зберігання майна без достатньої правової підстави у системі римського права. Вісник прокуратури. 2003. № 10. С. 60- 64.
6. Братасюк В. Римське право як форма вираження принципу суб'єктивно-індивідуальної волі. Українське право. 2003. №1. С. 207-212.
7. Буткевич О. Міжнародно-правові погляди глосаторів і постглосаторів. Часопис Київського університету права. 2007. № 3. С.169-173.
8. Васильченко В.В. Рецепція римського спадкового права у сучасному спадковому праві України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський нац.ун-т ім.Т.Шевченка. К.: Київський нац.ун-т ім.Т.Шевченка, 1997. 19 с.
9. Васильченко В.В. Римське спадкове право на тлі права сучасного. Запоріжжя: Верже, 1999. 130 с. 22. Вовк В. Взаємозв'язок релігії, магії і права у римській культурі. Часопис Київського університету прав. 2008. № 4. С. 24-29.
10. Вовк В. Знаково-символічний характер одягу в межах римського права. Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. 2010. № 2. С. 267-274.
11. Вовк В. Приватно-правова технологія стародавніх римлян як конструювання правової реальності. Адвокат. 2009. № 2. С. 22-25.
12. Вовк В. Юридична рівність у римському праві. Адвокат. 2009. № 6. С. 29-32.
13. Гусарєв С. Юридична професія в контексті правової спадщини Риму. Часопис

Київського університету права. 2006. № 1. С. 21-24.

14. Гутьєва В.В. Емфітевзис у римському праві та його рецепція у праві України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Львівський нац.ун-т ім. Івана Франка. К.: НАН України ; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2000. 18 с.
15. Дмитрієва Ю. Виникнення та розвиток інституту простого товариства: роль римського приватного права у цьому процесі. Право України. 2007. № 6. С.126-130.
16. Достдар Р. Рецепція греко-римського права в цивільному уложенні. Юридична Україна. 2009. № 1. С. 65-66.
17. Задорожній Ю. Започаткування римським правом принципів права у країнах романогерманської правової сім'ї. Право України. 2010. № 3. С. 272-276.
18. Задорожній Ю. Формування інституту позадоговірних зобов'язань у римському праві. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2006. № 13. С.113-117.
19. Закорецька Л. Види прав на чужі речі: порівняльний аналіз за римським приватним правом та сучасним цивільним правом. Право України. 2007. № 8. С.
20. Качур В. Природні умови обмеження правосуб'єктності фізичних осіб у Стародавньому Римі. Часопис Київського університету права. 2010. № 3. С. 8-12.
21. Качур В. Співвідношення понять «Persona», «Status» і «Caput» у римському праві. Часопис Київського університету права. 2010. № 2. С. 21-25.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
4. <http://mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
7. <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
8. <http://www.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія
9. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/index.htm> – Форум права (електронне наукове фахове видання)

Розробник:

Викладач кафедри управління
у сфері цивільного захисту

Діана КОТЛЯР